

12-nji tema: **Türkmen Türkçesinde Kutlama ve Davetiye Yazma**
(Türkmen dilinde gutlag we çakylyk ýazma)

Dersiň maksady:

- ✓ talyplara türkmen diliniň fonetik, morfologik we grammatik gurluş aýratynlyklaryny öwretmek;
- ✓ talyplara türkmen diliniň sözlük hazynasyny we semantik aýratynlyklary öwretmek;
- ✓ talyplara türkmen dilinde dürli temelar boýunça öz pikirlerini yzygiderli, logiki taýdan dogry beýan etmekligi öwretmek,
- ✓ talyplara türkmen diliniň dürs ýazuw düzgünlerini öwretmek;
- ✓ olara orfografik taýdan ýalňyşsyz beýan etmegiň tärlerini öwretmek;
- ✓ talyplaryň türkmen dilinde sözleýiş medeniýetini we ýazuw endiklerini hem-de başarnyklaryny ösdürmek;
- ✓ dersde türkmen dilini we edebiýatyny oňat öwretmek üçin talyplaryň özara işjeňligini ýola goýmak;
- ✓ türkmen dili we edebiýat sapaklarynda tehniki serişdelerden peýdalanmak;
- ✓ türkmen dili we edebiýaty dersleriniň üsti bilen talyplarda watansöýüjiligi, zähmetsöýerligi, agzybirligi, ahlaklylygy, ynsaplylygy, türkmen milli we dünýä gymmatlyklaryna buýsanç, gözellige söýgi duýgularyny terbiýelemek.

Dersiň wezipeleri:

- talyplaryň türkmen diliniň fonetik, morfologik we grammatik başarnyklaryny ösdürmek;
- talyplaryň sözleýiş dilini kämilleşdirmek;
- talyplaryň ýazuw we hatdatlyk endiklerini ösdürmek,
- talyplaryň sözlük üstünde özbaşdak işlerini kämilleşdirmek
- talyplaryň okama we düşünme ukyplaryny ösdürmek;
- talyplaryň gürrüň berme we ýazyp beýanetme endiklerini kämilleşdirmek;
- söz öwrenme endiklerini artdyrmak;
- terjime etme ukyplaryny ösdürmek...

Dersiň görnüşi:

- dilden düşündirme;
- ýazuwdan beýanetme;
- sorag-jogap arkaly berkitme;
- shemaly we tablisaly düşündirme;
- tehniki serişdeler arkaly düşündirme;
- ýumşuň kömegi bilen geçileni gaýtalama...
- öý işi tabşyрма...

Dersiň ýörelgeleri:

- ✚ türkmen filologiýasy baradaky bilimiň mazmuny bilen onuň beýan edilişinin bitewiligini gazanmak,
- ✚ türkmen diliniň beýleki dersler we durmuş bilen baglanyşygyny üpjün etmek;

✚ edeplilik, dogry sözlülük, ynsanperwerlik, yzygiderlilik, sylag-hormat we ýaş aýratynlyklara dogry gelmek.

✚ ders we durmuş, teoriýa we praktika gatnaşygy esasynda olaryň özara baglanyşygyny üpjün etmek...

Dersiň usullary:

- ❖ talyplaryň özbaşdak işleri we ýumuşlary barlag etmek;
- ❖ **ACTIV Studio** we **Power Point** maksatnamalaryndan peýdalanmak,
- ❖ türkmen filologiýasy boýunça öwredilýän temanyň prezentasiýasyny geçirmek,
- ❖ diliň grammatik kategoriýalary bilen baglanyşykly kynçylyklarda „**akyly sagady**“, “**akyly kompas**” “**akyly şejeräni**“ kömege çagyrmak,
- ❖ talyplaryň arasynda özara pikirlenme minutlaryny geçirmek;
- ❖ talyplaryň logiki yzygiderliligine, subut edijiligine ünsi güýçlendirmek;
- ❖ Dersde düşnükçiligi we aýdyňlygy üpjün etmek...

Dersiň görkezme esbaplary:

- okuw kitaplary,
- gepleşik gollanmalary,
- ýazdyrylan ylmy çeşmeler,
- usuly gollanmalar,
- ses ýazgylary,
- deňişli suratlar,
- tablisalar, çyzgylar,
- sözlükler,
- metbugat maglumatlary.

Bizim hayatımızda önemli bir yere sahip olan sözlerden biri de kutlamalarla ilgili sözcükler. Günlük hayatta insanın başından değişik olay geçebilir. Bu olaylar, iyi bir şekilde sonuçlandığında insan doğal olarak çevresindeki insanlardan sevincine ortak olmasını bekler ve takdir edilmek ister. İşte böyle bir durumda kutlama kalıp sözleri kullanılır. Kutlamalar dilimizdeki kalıp sözlerle gerçekleşir. Türkmen Türkçesinde bu sözler de bir hayli kullanılmaktadır. (Süveyda Şahin. Türkmen Türkçesinde Kalıp Sözler, Denizli, 2019:61)

6. ÝAGŞY NIÝETLER/ DILEGLER (İYİ DİLEKLER)

**- Doglan günñiz gutly
bolsun!**

Doglon günñiz gutlu volsun!

- Doğum gününüz kutlu
olsun!

**- Bagtly ýyllar nesip etsin!
Ömrüñiz uzak bolsun!**

*Bagytly ýyllar nesi:p essin! /
Ömrüñüz uzak bolsun!*

- Mutlu Yıllar!

**- Täze ýylyňyz gutly
bolsun!**

Tä:ze ýylyňyz gutlu volsun!

- Mutlu Noeller! / Yeni yılınız
kutlu olsun!

- Paska baýramyňyz gutly bolsun! - Mutlu Paskalyalar!

Pa:ska baýramňyz gutlu volsun!

- Iň oňat arzuwlar dileýärin! - En iyi dileklerimle!

Iň oňot arzu:wlar dileýä:n!

- Üstünlikler arzuw edýärin! - Başarılar!

Üssünlüklör arzu:w edýä:n!

- Gutlaýaryn! / Gutlaýarys! - Tebrikler!

Gutloýa:n! / Gutloýa:s!

- Berekella! / Tüweleme! - Aferin!

Berekella:! / Tüwölömö!

- Sizi üstünligiňiz bilen gutlaýaryn! - Başarınızdan ötürü sizi tebrik ederim.

Sizi üssünlüňňüz bilen gutloýa:n!

- Oňat üstünlik gazandyňyz! - İyi bir iş başardın!

Oňot üssüllük gazannyňyz!

Kutlama kalıp sözleri de diğer kalıp sözler gibi iletişimde önemli bir yere sahiptir. Günlük hayatta insanın başından değişik olay geçebilir. Bu olaylar, iyi bir şekilde sonuçlandığında insan doğal olarak çevresindeki insanlardan sevincine ortak olmasını bekler ve takdir edilmek ister. İşte böyle bir durumda kutlama kalıp sözleri kullanılır. Kutlamalar dilimizdeki kalıp sözlerle gerçekleşir. Türkmen Türkçesinde bu sözler de bir hayli kullanılmaktadır.

Bayramıňız bilen! (Bayramınız kutlu olsun!) (TTS. 54)

Bayramıňız mübäreke bolsun! (Bayramınız mübarek olsun!) (TTS. 466)

Berekella! (Aferin!) (TTS. 60)

Berekella yigitler! (Aferin gençler!) (TTS. 60)

Gözüň(iz) aydın! (Gözünüz aydın!) (TTS. 300)

Gutly bol! (Kutlu ol(sun)!) (TDDS-II. 90)

Gutly bolsun! (Kutlu olsun! Kutlarım! Hayırlı olsun!) (TDDS-II. 106)

Halalıň bolsun (Aferin, bravo) (TTS. 328)

Halalyň bolsun (halal saňa)! (Helal olsun (sana)! Helalin var! Aferin!) (TDDS-I. 572)

Hay berekella! (Bravo!) (TTS. 60)

Haýyrlly bolsun! (Hayırlı olsun!) (TDDS-II. 106)

Mübärek bolsun! (Mübarek olsun! Hayırlı olsun! Kutlu olsun!) (TDDS-II. 106)

Mübärek (Mübarek (olsun)) (TDDS-II. 106)

Şöhrat! (Aferin!) (TDDS-II. 334)

Täze yılıňyz mübärek bolsun! (Yeni yılınız kutlu olsun!) (TTS. 466)

Toýluk bolsun! (Şenlik olsun! Bayram olsun! Düğün dernek kurulsun!)
(TDDS-II. 380)

Toýuňyz gutly bolsun! (Düğününüz kutlu olsun!) (TDDS-I. 529)

(Süveyda Şahin. Türkmen Türkçesinde Kalıp Sözler, Denizli,
2019:61-62)